

การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : พลวัตในบริบทสังคมไทย

ปรารธนา แซ่อึ้ง

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์

สาขาวิชาไทยศึกษา

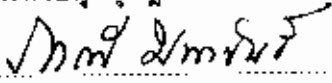
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

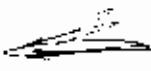
พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิตและคณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต ได้พิจารณา
คุณวุฒิบัณฑิตของ ปราบธาดา แซ่อึ้ง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

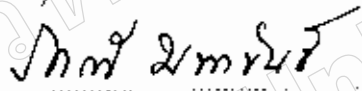
คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

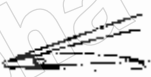
 อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์)

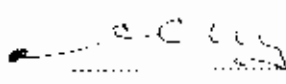
 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเจ็ด หนูอ้อม)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต

 ประธาน
(ศาสตราจารย์สุวิทย์ ชีรสวัสดิ์)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเจ็ด หนูอ้อม)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภารดี พันธุภากร)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณวุฒิบัณฑิตฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

 คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่ ๑๒ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ประกาศคุณูปการ

คุณูปนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์ ผู้ที่เป็นทั้งครูและกำลังใจ ทำให้ผู้วิจัยอดทนฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ มาได้ ศาสตราจารย์สุวิทย์ ธีรศาสตร์ ที่กรุณาตลอดเวลาตรวจและวิจารณ์เนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไข จนคุณูปนิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งคอยให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่มีประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการทำงาน ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร สัตยานุรักษ์ ที่ช่วยให้กรอบแนวคิดและทิศทางของคุณูปนิพนธ์ฉบับนี้มีความชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์รัชช ภูณโณทก ท่านวิฑูรย์ ศรีวิหค เอกอัครราชทูตไทย ประจำเวียงจันทน์ ดร.สมจิต ประเสริฐศักดิ์ เลขาธิการด้านการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูตลาว คุณอัจฉพรรณ บุญเจริญ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานอุบลราชธานี ดร.สุเนต โพธิสถาน รองศาสตราจารย์ ดร.ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์และตอบคำถามของผู้วิจัยด้วยความเป็นกันเอง คุณขจร มุกมีค่า ผู้อำนวยการสำนักโบราณคดี ๑๑ อุบลราชธานี ที่อำนวยความสะดวกในการถ่ายภาพภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี รวมถึงเจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทยในเวียงจันทน์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเดินทางเก็บข้อมูลในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขอขอบคุณ อาจารย์ขรรค์ วิชาญรัฐ และ ดร.ปรีชาวุฒิ อภิระติง กัลยาณมิตรที่น่ารัก ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับครอบครัว ที่คอยอยู่เคียงข้างและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา และที่จะลืมมิได้คือน้ำใจไมตรีจากชาวลาวเวียงและลาวพวนในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณจากหัวใจ

ปรารณา แซ่อึ้ง

๕๒๕๑๐๐๕๐: สาขาวิชา : ไทยศึกษา ; ปร.ด. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ: การตั้งถิ่นฐาน/อัตลักษณ์/กลุ่มชาติพันธุ์/การติดต่อทางวัฒนธรรม/พัฒนาการ/พลวัต/
ทัศนะ

ปรารภณา แซ่ฮึง : การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียง
: พลวัตในบริบทสังคมไทย (THE SETTLEMENT AND DEVELOPMENT OF LAOS ETHNIC
IN THE EASTERN REGION : DYNAMIC IN THAI SOCIETY CONTEXT) คณะกรรมการ
ควบคุมคณิศรนิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ภารดี มหาจันทร์, กศ.ม., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนู
อิม, Ph.D.. ๓๖๓ หน้า. ปี พ.ศ. ๒๕๕๖.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐาน พัฒนาการ ตลอดจนพลวัตของ
กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงในบริบทสังคมไทย รวมถึงทัศนะของไทยที่มีต่อลาวและกลุ่ม
ชาติพันธุ์ลาว และทัศนะของลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่มีต่อไทย โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร
ชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ และการสัมภาษณ์เป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่าในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาค
ตะวันออกเฉียงของไทย ได้แก่ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และชลบุรี มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวตั้ง
ถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะลาวเวียงที่ถูกส่งเข้าไปตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในสมัยกรุงธนบุรี
และลาวพวนที่ถูกส่งเข้าไปตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาว
ลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหล่านี้นอกจากจะมีบทบาทสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ
และศิลปวัฒนธรรมแล้ว ยังมีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่โดดเด่น แต่ปัจจุบันมีปัจจัยหลาย
ประการซึ่งส่งผลให้อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การติดต่อทาง
วัฒนธรรมเป็นเวลานานราว ๒ ศตวรรษกับคนไทยและคนจีนที่อยู่ในชุมชนและละแวกใกล้เคียง
การศึกษาภาคบังคับในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนนโยบายของรัฐใน
การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาค
ตะวันออกเฉียง (Eastern Sea Board) ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

นอกจากนั้นยังพบว่าทัศนะของไทยในช่วงต้นกรุงรัตน โกสินทร์ที่มีต่อลาวเป็นไปด้วยดี
ทัศนะดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปหลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ส่วนลาวมองว่าไทยคือศัตรูผู้รุกราน
มาโดยตลอดตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ความรู้สึกดังกล่าวทวีความรุนแรงขึ้นหลังจากไทยดำเนินการ
ปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ แต่ปัจจุบันทั้งไทยและลาวเห็นว่าเหตุการณ์เหล่านั้นคืออดีตที่ควรมองข้าม
แล้วหันหน้ามาเป็นมิตรที่ดีต่อกัน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงปัจจุบันมี
ทัศนะเป็นพวกพ้องเดียวกันกับคนไทย และมีความสุขบนผืนแผ่นดินไทย

52810090: MAJOR : THAISTUDY ; Ph.D. (THAISTUDY)

KEYWORDS: SETTLEMENT/ IDENTITY/ ETHNIC GROUP/ACCULTURATION/
DEVELOPMENT / DYNAMICS/ VIEWPOINT

PRADTANA SAE-UENG : THE SETTLEMENT AND DEVELOPMENT OF LAOS
ETHNIC IN THE EASTERN REGION : DYNAMIC IN THAI SOCIETY CONTEXT.
ADVISORY COMMITTEE : PARADEE MAHAKHAN, M.Ed., BOONCHERD NUIM, Ph.D.
363 P. 2013.

This study aims 1) to investigate settlement and development of Laos ethnic in the eastern region, 2) to inspect dynamics of Laotian ethnic groups in Thai social context, and 3) to examine attitude of Thai people towards Laos and Laotian ethnic groups, and examine attitude of Laotian people towards Thailand and Thai people. The study is through analysis of primary historical document and interview. The findings show that the density of Laotian ethnic groups within 4 provinces in the eastern region of Thailand including Prachinburi, Chachoengsao, Nakhonnayok, and Chon Buri is high especially Laovian, which was firstly sent to those provinces in Dhonburi era, and Puen, which was firstly sent to those provinces in the reign of King Rama III. These two Laotian groups not only play important roles in politics, economy, and culture, but also conserve their outstanding identities. At the present, their identities have been transformed due to acculturation with Thai and Chinese in the areas for about 2 centuries, compulsory education in the reign of King Rama VI, and government policy for developing the eastern region especially Eastern Sea Board of General Prem Tinsulanonda's government.

In addition, it is found that attitude of Thai people at the beginning of Rattanakosin Era towards Laotian was good. This attitude changed in negative way after Anou's Rebellion in Laos; meanwhile, Laotian considered Thai as invader since Dhonburi Era. These situations seem to be more serious after Thai army suppresses Anou's rebellion troop. However, nowadays both Thai and Laotian see those situations as issues of the past which should be overlooked and turn to be good friends in terms of cooperation for the progress of the two countries. For those Laotian ethnic groups residing in Thailand for a long time, they feel as if they are friends or relatives of Thai people and they are happy to live their lives in Thailand.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	น
สารบัญภาพ	ป
บทที่	
๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๕
นิยามศัพท์เฉพาะ	๑๑
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	๑๑
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๑๓
แผนการดำเนินงาน	๑๘
๒ ประวัติการตั้งถิ่นฐานและบทบาทหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๕
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	๑๕
สาเหตุของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยกรุงธนบุรี.....	๑๕
สงครามระหว่างกรุงธนบุรีกับเวียงจันทน์	๒๐

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๒	
ไทยต้องการใช้เวียงจันทน์เป็นแหล่งสนับสนุน	
ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ในการทำสงครามกับพม่า.....	๒๐
ไทยเกรงเวียงจันทน์จะไปเข้ากับพม่า.....	๒๑
กรณีกบฏพระวอพระตา.....	๒๓
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสมัยกรุงธนบุรี.....	๒๕
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๐๓).....	๒๗
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก.....	๒๘
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.....	๒๙
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๓๒
สาเหตุของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนใน	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๓๒
กบฏเจ้าอนุวงศ์.....	๓๒
การดำเนินนโยบายกวาดต้อนของไทยเพราะไม่ต้องการ	
เหลือประชากรลาวทิ้งไว้ให้เป็นกำลังแก่ญวน.....	๓๙
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๔๒
การตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๒	
เหตุผลสำคัญที่รัฐเลือกส่งลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	๕๔
ห่างไกลจากภูมิตำนาเดิมของลาวเวียงและลาวพวน	๕๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะภูมิประเทศที่คล้ายคลึงกับเวียงจันทน์ และเมืองพวน	๕๕
สร้างความอุ่นใจให้แก่ลาวเวียงและลาวพวนอีกทั้งรัฐยังสามารถควบคุม ชาวลาวได้สะดวกขึ้น	๕๖
การปกครองของรัฐบาลไทยที่มีต่อลาวเวียงและลาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	๕๗
มุลนาย	๕๘
ปลัดเมือง	๕๙
จางวางลาว	๕๙
นายกองลาว.....	๕๙
ปลัดกองลาว	๖๐
ไพร่	๖๑
เลกลาวคงเมือง.....	๖๑
เลกลาวเข้าเดือน	๖๑
เลกลาวกองนอก	๖๑
เลกลาวกองด่าน	๖๓
บทบาทหน้าที่ของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๕
บทบาททางการเมือง	๖๕
บทบาททางเศรษฐกิจ.....	๖๖

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๒	๗๐
บทบาทด้านศิลปวัฒนธรรม	๗๐
การซ่อมสร้างพระราชวังจันทร์เกษม.....	๗๐
การปฏิสังขรณ์วัด.....	๗๑
การสร้างวัด	๗๒
๓ พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๕
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
ในอดีต (พ.ศ.๒๓๒๒-๒๕๐๓).....	๘๕
ลักษณะบ้านเรือน	๘๕
การสร้างบ้าน.....	๘๗
คติความเชื่อในการสร้างบ้าน.....	๘๘
การประกอบอาชีพ	๙๐
การทำงาน	๙๐
วิธีการทำงาน.....	๙๑
พันธุ์ข้าว	๙๑
เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน.....	๙๒
ปัจจัยสำคัญในการทำงาน	๙๕
เทคโนโลยีในการบำรุงรักษาต้นข้าว	๑๐๐
การเก็บเกี่ยว	๑๐๑
การทอผ้า.....	๑๐๒
ตีเหล็ก	๑๐๗
จักสาน.....	๑๐๘
ความเชื่อและประเพณี	๑๐๙

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๓	ประเพณีทางศาสนาและการนับถือผี ๑๐๔
	เดือนอ้าย ๑๑๐
	ประเพณีบุญข้าวเม่า..... ๑๑๐
	เดือนยี่..... ๑๑๐
	ประเพณีทำบุญลาน ๑๑๑
	ประเพณีสู่ขวัญข้าว ๑๑๑
	เดือนสาม..... ๑๑๑
	ประเพณีกำฟ้า ๑๑๒
	ประเพณีบุญข้าวหลาม ๑๑๓
	ประเพณีบุญข้าวเกรียบ..... ๑๑๔
	เดือนสี่..... ๑๑๕
	เดือนห้า..... ๑๑๕
	ประเพณีอาบน้ำก่อนกา ๑๑๕
	ประเพณีสูดเสื่อสูดผ้า..... ๑๑๕
	เดือนหก ๑๑๘
	ประเพณีบุญบั้งไฟ..... ๑๑๘
	ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ๑๑๘
	ประเพณีทำบุญล้อมบ้าน ๑๑๙
	ประเพณีเลี้ยงปลาจุก ๑๒๒
	เดือนเจ็ด..... ๑๒๓
	ประเพณีสู่ขวัญพระ..... ๑๒๓

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๓	เดือนแปด ๑๒๓
	ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา ๑๒๓
	เดือนเก้า..... ๑๒๓
	ประเพณีกำเจียง..... ๑๒๓
	ประเพณีสารทลาว (บุญห่อข้าวประดับดิน) ๑๒๕
	เดือนสิบ ๑๒๓
	ประเพณีทานข้าวสะ..... ๑๒๓
	เดือนสิบเอ็ด ๑๒๓
	ประเพณีบุญพระเวสหรือฟังเทศน์มหาชาติ..... ๑๒๓
	ประเพณีไหลเรือไฟ ๑๒๘
	เดือนสิบสอง ๑๒๕
	ประเพณีบุญกฐิน..... ๑๒๕
	ประเพณีส่งกระทง ๑๒๕
	ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ๑๒๕
	การแต่งงาน ๑๒๕
	การเกิด ๑๓๒
	การบวช..... ๑๓๔
	การทำศพ ๑๓๕
	การรักษาพยาบาล ๑๓๖
	การรักษาด้วยสมุนไพร..... ๑๓๖
	การรักษาด้วยไสยศาสตร์..... ๑๓๖
	พิธีตั้งขันข้าว ๑๓๖

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
๓	พิธีท่งข้าว	๑๓๗
	พิธีเรียกขวัญและสู่ขวัญ.....	๑๓๗
	พิธีเสียดาย	๑๓๘
	รำผีฟ้า (รำนางฟ้า)	๑๓๘
	ภาษา.....	๑๓๙
	การแต่งกาย	๑๔๔
	อาหาร	๑๔๘
	ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวน	
	ในภาคตะวันออกเฉียง.....	๑๔๘
	การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation).....	๑๔๘
	การศึกษาภาคบังคับ.....	๑๔๙
	พัฒนาการการคมนาคมในภาคตะวันออกเฉียง	๑๕๑
	การคมนาคมทางน้ำ	๑๕๑
	คลองสำโรง.....	๑๕๒
	คลองแสนแสบหรือคลองบางขนาก.....	๑๕๒
	คลองนครเนื่องเขต	๑๕๒
	คลองรังสิตประยูรศักดิ์.....	๑๕๒
	คลองในโครงการทุ่งคงละคร	๑๕๓
	ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียง.....	๑๕๔
	ถนนหรือระบบทางหลวง	๑๕๔
	ถนนสุขุมวิท.....	๑๕๕
	ถนนกรุงเทพฯ-ชลบุรี สายใหม่	๑๕๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๓	
ทางพิเศษบูรพาวิถี	๑๕๖
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๔ (บางนา-บางปะกง)	๑๕๖
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๔	
(บางปะกง-ฉะเชิงเทรา)	๑๕๖
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๔	
(ปากเกร็ด-นครราชสีมา)	๑๕๗
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๕ (รังสิต-นครนายก)	๑๕๗
โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก	
(Eastern Sea Board : ESB)	๑๕๘
การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น	
(Ethnic Tourism)	๑๖๔
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออก	
ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๕๖)	๑๖๗
สภาพทั่วไปของชุมชนลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกปัจจุบัน	๑๖๘
จังหวัดปราจีนบุรี	๑๖๘
ชุมชนลาวเวียง	๑๖๘
อำเภอทับนูนบุรี	๑๖๘
อำเภอบ้านสร้าง	๑๖๘
ชุมชนลาวพวน	๑๖๘
อำเภอศรีมโหสถ	๑๖๘
อำเภอนาคี	๑๖๘
อำเภอศรีมหาโพธิ	๑๖๘

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๓	จังหวัดฉะเชิงเทรา๑๖๕
	ชุมชนลาวเวียง.....๑๖๕
	อำเภอพนมสารคาม.....๑๖๕
	อำเภอสนามชัยเขต.....๑๖๕
	ชุมชนลาวพวน.....๑๖๕
	อำเภอพนมสารคาม.....๑๖๕
	จังหวัดนครนายก.....๑๗๐
	ชุมชนลาวเวียง.....๑๗๐
	อำเภอเมืองนครนายก.....๑๗๐
	ชุมชนลาวพวน.....๑๗๐
	อำเภอปากพลี.....๑๗๐
	จังหวัดชลบุรี.....๑๗๑
	ชุมชนลาวเวียง.....๑๗๑
	อำเภอพนัสนิคม.....๑๗๑
	จำนวนประชากรลาวเวียงและลาวพวน
	ในภาคตะวันออกเฉียงและลาวพวน.....๑๗๔
	ลักษณะบ้านเรือน.....๑๗๔
	การประกอบอาชีพ.....๑๗๖
	การทำนา.....๑๗๖
	วิธีการทำนา.....๑๗๖
	พันธุ์ข้าว.....๑๗๖
	เครื่องมือที่ใช้ในการทำนา.....๑๗๖

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
๓	ปัจจัยสำคัญในการทำงาน	๑๘๗
	เทคโนโลยีในการบำรุงรักษาต้นข้าว	๑๘๕
	การเก็บเกี่ยว	๑๕๑
	การทอผ้า	๑๕๑
	ตีเหล็ก	๑๕๒
	จักสาน	๑๕๒
	งานโรงงานอุตสาหกรรม	๑๕๕
	งานบริการ	๑๕๕
	ค้าขาย	๑๕๗
	รับราชการ	๑๕๗
	ปัจจัยที่ส่งผลให้หนุ่มสาวลาวเวียงและลาวพวน	
	ไม่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกร	๑๕๗
	ความเชื่อและประเพณี	๒๐๐
	ประเพณีทางศาสนาและการนับถือผี	๒๐๐
	ประเพณีที่มีการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรม	
	ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น	๒๐๓
	ประเพณีที่ตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว	
	ของจังหวัด	๒๐๔
	ประเพณีที่เหลือปฏิบัติเฉพาะบางแห่ง	๒๐๗
	ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต	๒๐๘
	การแต่งงาน	๒๐๕
	การเกิด	๒๐๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๓	
การบวช.....	๒๑๑
การทำศพ	๒๑๒
การรักษาพยาบาล	๒๑๒
ภาษา.....	๒๑๔
การแต่งกาย	๒๑๕
อาหาร.....	๒๑๗
ชุมชนลาวเวียงและลาวพวนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรม และย่านความเจริญ	๒๑๗
ชุมชนลาวเวียงและลาวพวนที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรม และย่านความเจริญ	๒๒๐
ความพยายามในการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง และลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	๒๒๕
การจัดตั้งมูลนิธิชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย	๒๒๕
การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	๒๒๖
การสอดแทรกวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในการเรียนการสอน	๒๓๐
๔ ทักษะของไทยที่มีต่อลาวและทักษะของลาวที่มีต่อไทย.....	๒๓๒
เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อทักษะของไทยที่มีต่อลาวและทักษะของลาวที่มีต่อไทย	๒๓๒
สงครามระหว่างกรุงธนบุรีกับเวียงจันทน์และเมืองพวน	๒๓๒
ทำลายตัวเมืองและบ้านเรือนราษฎร	๒๓๒
เก็บกวาดทรัพย์สินมีค่าส่งมากรุงธนบุรี	๒๓๓
กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ส่งมากรุงธนบุรี	๒๓๔
เวียงจันทน์ถูกลดฐานะมาเป็นเมืองประเทศราชของไทย	๒๓๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔	กบฏเจ้าอนุวงศ์ ๒๓๕
	ความสูญเสียของไทยในเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์ ๒๓๖
	สูญเสียกำลังคนที่จงรักภักดี ๒๓๖
	ประชากรถูกกวาดต้อน ๒๓๖
	สูญเสียไพร่พล เสบียงอาหาร ๒๓๗
	ราษฎรถูกข่มเหง บ้านเมืองได้รับความเสียหาย ๒๓๘
	ความสูญเสียของลาวในเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์ ๒๓๕
	เมืองเวียงจันทน์ถูกทำลาย ๒๓๕
	จับเจ้าอนุวงศ์ส่งมารับโทษที่กรุงเทพฯ ๒๔๔
	ยุบเมืองเวียงจันทน์และให้อยู่ภายใต้การปกครอง
	ของกรุงเทพฯ โดยตรง ๒๔๕
	กวาดต้อนประชากรเวียงจันทน์ส่งมากรุงเทพฯ ๒๔๕
	เก็บยึดทรัพย์สินมีค่าและพระพุทธรูปสำคัญ
	ของเวียงจันทน์ ๒๔๘
	กองทัพไทยตีเมืองพวนคืนจากญวนในสมัย
	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๕๔
	เมืองพวนได้รับความเสียหายจากภัยสงคราม ๒๕๔
	ประชากรถูกกวาดต้อน ๒๕๖
	เก็บกวาดทรัพย์สินมีค่าภายในเมืองพวน ๒๕๕
	หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนะของไทย
	ที่มีต่อลาว (พ.ศ.๒๓๒๕-๒๔๓๖) ๒๕๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔	
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของ ไทย	
ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	๒๖๐
หมู่ประวัตินายบางพระองค์	๒๖๐
จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑ เรื่องเสกเจ้าประเทศราช	
ไปปกครองเมืองต่าง ๆ	๒๖๑
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์	
ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑	๒๖๒
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของ ไทย	
ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	๒๖๓
ประวัติราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลพระเจ้าตากสินมหาราช	๒๖๓
พงศาวดารลาว	๒๖๔
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของ ไทย	
ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๖๕
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของ ไทย	
ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	
ในช่วงก่อนการกบฏของเจ้าอนุวงศ์	๒๖๕
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์	
ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๑	๒๖๕
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของ ไทย	
ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	
ในช่วงหลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์	๒๖๖
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓	๒๖๗

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔	พระเจดีย์ปราบเวียง ๒๖๘
	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่องบัญชีรายจ่ายพระราชทรัพย์ ในการพระราชกุศลต่าง ๆ ๒๗๑
	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีเรื่องให้ หลวงวิจิตสงครามซื้อข้าวให้ลาวเขมรทำนา และ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระวิเศษลือไชย เจ้าเมืองฉะเชิงเทรา ๒๗๒
	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่องบัญชีเกณฑ์แลก หัวเมืองทำนา ๒๗๔
	หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของไทย ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๗๔
	ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕-๒๔๐๘ ๒๗๕
	พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ๒๗๖
	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๔ สารตราว่าด้วยให้พระยาราชนูรี กรมการชำระเงินอากรสมภักษรค้ำกับราษฎร ๒๗๕
	พระราชหัตถเลขาและประกาศต่าง ๆ ในรัชกาลที่ ๔ จ.ศ. ๑๒๒๓-๑๒๔๒ ๒๘๐
	หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของไทย ที่มีต่อลาวในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๘๐
	พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสมณฑลปราจีน เมื่อ ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ๒๘๑

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๔	
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของลาวที่มีต่อไทย (พ.ศ.๒๓๒๒-๒๕๕๔)	๒๘๒
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของลาวที่มีต่อไทย ในสมัยเจ้าศิริบุญสาร	๒๘๓
พงศาวดารเมืองเวียงจันทน์	๒๘๓
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของลาวที่มีต่อไทย ในสมัยเจ้าอนุวงศ์	๒๘๔
พระพุทธรูปพระราชเชษฐา	๒๘๔
สถานลี้บพะสุน	๒๘๖
พื้นเวียง	๒๙๒
กาพย์เมืองพวน	๒๙๓
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงทัศนคติของลาวที่มีต่อไทย ในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๑๘-๒๕๕๔)	๒๙๔
แบบเรียนประวัติศาสตร์	๒๙๔
อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์	๒๙๗
ทัศนคติของลาวที่มีต่อลาวและทัศนคติของลาวที่มีต่อไทยในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๖)	๓๐๒
ทัศนคติของลาวที่มีต่อลาว	๓๐๒
ทัศนคติของลาวที่มีต่อไทย	๓๐๗
๕	
บทสรุปและวิเคราะห์	๓๒๓
บรรณานุกรม	๓๓๖

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	๓๕๘
ภาคผนวก ก.....	๓๕๙
ประวัติย่อของผู้วิจัย	๓๖๓

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ ผลประโยชน์ของรัฐที่ได้จากการส่งเงินแทนส่วยเร็วของเลกลาว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๐	๓๐
๒ เปรียบเทียบภาษาไทยภาคกลาง ภาษาลาวเวียงและภาษาลาวพวน ๑๔๐	๑๔๐
๓ จำนวนอาจารย์ โรงเรียน และนักเรียนในมณฑลปราจีนบุรี ระหว่าง พ.ศ.๒๔๔๐ – ๒๔๔๒ ๑๕๐	๑๕๐
๔ จำนวนประชากรลาวเวียงและลาวพวนใน ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๗๔	๑๗๔
๕ ค่าใช้จ่ายในการทำนาหว่านในเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑๘๘	๑๘๘
๖ ค่าใช้จ่ายในการทำนาคำในเนื้อที่ ๑ ไร่ ๑๘๙	๑๘๙
๗ จำนวนโครงการชลประทานในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๙๐	๑๙๐
๘ ประเพณีในแต่ละเดือนในปัจจุบันของลาวเวียงและลาวพวนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๐๐	๒๐๐
๙ ท่านทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์หรือไม่ ๓๐๔	๓๐๔
๑๐ ท่านทราบเรื่องของเจ้าอนุวงศ์จากที่ใด ๓๐๕	๓๐๕
๑๑ เรื่องของเจ้าอนุวงศ์ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับชาวลาวหรือไม่ ๓๐๕	๓๐๕
๑๒ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวลาวที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่านหรือไม่ ๓๐๖	๓๐๖
๑๓ ท่านคิดว่าคนไทยกับคนลาวเป็นมิตรที่ดีต่อกันหรือไม่ ๓๐๖	๓๐๖
๑๔ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นมิตรต่อลาวไว้บ้างหรือไม่ ๓๐๙	๓๐๙
๑๕ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นปรปักษ์ต่อลาวไว้บ้างหรือไม่ ๓๐๙	๓๐๙
๑๖ ปัจจุบันท่านคิดว่าไทยเป็นมิตรหรือศัตรูของลาว ๓๑๐	๓๑๐
๑๗ ท่านคิดว่าคนในประเทศต่อไปนี้จะจริงจังต่อลาวมากเป็นอันดับ ๑ ๓๑๐	๓๑๐
๑๘ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นมิตรต่อลาวไว้บ้างหรือไม่ ๓๑๑	๓๑๑
๑๙ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นปรปักษ์ต่อลาวไว้บ้างหรือไม่ ๓๑๑	๓๑๑
๒๐ ปัจจุบันท่านคิดว่าไทยเป็นมิตรหรือศัตรูของลาว ๓๑๒	๓๑๒
๒๑ ท่านคิดว่าคนในประเทศต่อไปนี้จะจริงจังต่อลาวมากเป็นอันดับ ๑ ๓๑๒	๓๑๒
๒๒ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นมิตรต่อลาวไว้บ้างหรือไม่ ๓๑๓	๓๑๓
๒๓ คนไทยหรือประเทศไทยเคยทำอะไรที่เป็นปรปักษ์ต่อลาวไว้บ้างหรือไม่ ๓๑๓	๓๑๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๒๔ ปัจจุบันท่านคิดว่าไทยเป็นมิตรหรือศัตรูของลาว	๓๑๔
๒๕ ท่านคิดว่าคนในประเทศต่อไปนี้จะจริงจังต่อลาวมากเป็นอันดับ ๑	๓๑๔
๒๖ ท่านทราบหรือไม่ว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศลาว	๓๑๕
๒๗ ท่านทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์หรือไม่	๓๑๕
๒๘ ท่านทราบเรื่องของเจ้าอนุวงศ์จากที่ใด	๓๑๖
๒๙ เรื่องของเจ้าอนุวงศ์ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับคนไทยหรือไม่	๓๑๖
๓๐ ท่านมีความสุขกับสถานที่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบันหรือไม่	๓๑๖
๓๑ ท่านมีความสุขที่ได้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่	๓๑๗
๓๒ หากเลือกได้ท่านต้องการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด	๓๑๗
๓๓ ท่านรู้สึกภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ตนหรือไม่	๓๑๗
๓๔ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทยที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่านหรือไม่	๓๑๘
๓๕ ท่านคิดว่าคนลาวกับคนไทยเป็นมิตรที่ดีต่อกันหรือไม่	๓๑๘
๓๖ ท่านทราบหรือไม่ว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศลาว	๓๑๙
๓๗ ท่านทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์หรือไม่	๓๑๙
๓๘ ท่านทราบเรื่องของเจ้าอนุวงศ์จากที่ใด	๓๑๙
๓๙ เรื่องของเจ้าอนุวงศ์ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกับคนไทยหรือไม่	๓๒๐
๔๐ ท่านมีความสุขกับสถานที่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบันหรือไม่	๓๒๐
๔๑ ท่านมีความสุขที่ได้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่	๓๒๐
๔๒ หากเลือกได้ท่านต้องการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด	๓๒๑
๔๓ ท่านรู้สึกภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ตนหรือไม่	๓๒๑
๔๔ ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไทยที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่านหรือไม่	๓๒๑
๔๕ ท่านคิดว่าคนลาวกับคนไทยเป็นมิตรที่ดีต่อกันหรือไม่	๓๒๒
๔๖ จำนวนชั่วโมงเรียนชั้นประถมศึกษา (ชาย)	๓๖๑
๔๗ จำนวนชั่วโมงเรียนชั้นประถมศึกษา (หญิง)	๓๖๒

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑	แนวกำแพงโบราณทางด้านทิศเหนือของสวนหลวงพระราม ๘ บริเวณเชิงสะพานพระราม ๘ ฝั่งธนบุรี สันนิษฐานว่าเป็นแนวกำแพงวังบางยี่ขัน ที่ประทับของเจ้าอนุวงศ์เมื่อคราวเสด็จมาเป็นตัวประกันในสมัยกรุงธนบุรี..... ๒๕
๒	แผนที่แสดงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. ๒๓๒๒ ๒๗
๓	สตรีลาวนครพนมเมื่อปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว..... ๓๑
๔	เมืองเง่อาณ ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งในเมืองวินห์ประเทศเวียดนาม ๓๗
๕	ลานหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ที่ซึ่งเจ้าอนุวงศ์ถูกนำตัวมา ใส่กรงขังประจานจนกระทั่งสิ้นพระชนม์ ๓๕
๖	ภาพถ่ายเจ้านาย(ท้าวขันตี)และข้าราชการเมืองพวน จากภาพแสดงให้เห็นถึง อิทธิพลของญวนที่ปรากฏอยู่ในการแต่งกายของลาวพวน ถ่ายโดย James McCarthy ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๔๐
๗	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๗๐..... ๔๔
๘	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๗๑..... ๔๕
๙	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๗๓ ๔๖
๑๐	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๗๘ ๔๗
๑๑	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๘๐ ๔๘
๑๒	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๐๔ ๕๐
๑๓	แผนที่แสดงเส้นทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๐๓ ๕๓

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
๑๔	ทุ่งนา ภูเขาเมืองพวน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๕๕
๑๕	ทุ่งนา ภูเขาเมืองพนมसारคาม	๕๕
๑๖	แผนผังแสดงการปกครองลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๔
๑๗	พระราชวังจันทรถัยม	๗๑
๑๘	จิตรกรรมฝาผนังวัดเมืองกาย อำเภอพนมसारคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๗๓
๑๙	จิตรกรรมฝาผนังวัดเมืองกาย อำเภอพนมसारคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๗๓
๒๐	จิตรกรรมฝาผนังวัดเมืองกาย อำเภอพนมसारคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๗๔
๒๑	พระพุทธรูปมิ่งเมือง พระพุทธรูปศิลปะล้านช้างซึ่งอัญเชิญมาจากหนองคาย ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ ณ วิหารพระพุทธรูปมิ่งเมือง (ใกล้เทศบาลเมืองพนัสนิคม) อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	๗๕
๒๒	หลวงพ่อดิว พระพุทธรูปศิลปะล้านช้างซึ่งอัญเชิญมาจากเวียงจันทน์ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดหัวถนน ตำบลหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	๗๖
๒๓	พระพุทธรูปศิลปะล้านช้าง วัดเมืองแมด ตำบลเมืองเก่า อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๗๗
๒๔	พระอุโบสถศิลปะล้านช้าง วัดเมืองกาย อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๗๘
๒๕	พญานาคปูนปั้นประดับชายคาพระอุโบสถวัดเมืองกาย สะท้อนอิทธิพลของศิลปะล้านช้างได้อย่างชัดเจน	๗๘
๒๖	พระอุโบสถศิลปะล้านช้าง วัดโบสถ์ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	๗๙
๒๗	จิตรกรรมฝาผนังด้านนอกพระอุโบสถวัดเตาเหล็ก อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๘๐
๒๘	เจดีย์ศิลปะล้านช้าง วัดเตาเหล็ก อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๘๑
๒๙	เจดีย์ศิลปะล้านช้าง วัดมหาเจดีย์ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (กำลังบูรณะ)	๘๒
๓๐	เจดีย์ศิลปะล้านช้าง วัดแสงสว่าง ตำบลโคกไทย อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี	๘๓
๓๑	หอไตรกลางน้ำ วัดใต้ต้นลาน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	๘๔

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๓๒	บ้านลาวพวนอายุกว่า ๑๐๐ ปีในตำบลบ้านดงกระทงยาม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี พร้อมผู้ช้าวขนาดใหญ่ถึง ๒ หลังภายในบริเวณบ้าน	๘๖
๓๓	ศาลพระภูมิและศาลปู่ตาบริเวณมุมบ้าน	๘๗
๓๔	คันไถ	๘๒
๓๕	คราด	๘๓
๓๖	จอบ	๘๓
๓๗	คันหลาว	๘๔
๓๘	เคียว	๘๔
๓๙	เคียวขอ	๘๕
๔๐	ชวานาใช้คันหลาวหาบฟ่อนข้าว	๘๕
๔๑	พ้อม	๘๖
๔๒	พัดวี	๘๖
๔๓	ไม้หนีบ	๘๖
๔๔	กระดองไห (ขอลาย)	๘๗
๔๕	กระดานซัก	๘๗
๔๖	โฆงโถง	๘๘
๔๗	ระหัด	๘๘
๔๘	ตาแหลว	๑๐๑
๔๙	การทอผ้าของชาวลาว	๑๐๓
๕๐	ผ้าลายน้ำไหล	๑๐๔
๕๑	ผ้ามัดหมี่ลายขอใหญ่	๑๐๕
๕๒	ผ้ามัดหมี่ลายเป็ยง	๑๐๕
๕๓	หมี่ตา	๑๐๖
๕๔	ผ้าแบบมีเชิง	๑๐๖
๕๕	ผ้าลายนาค	๑๐๗

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๕๖ ปืนใหญ่ที่ป้อมเมืองฉะเชิงเทรา	๑๐๘
๕๗ ซ้ำเส ภาชนะสำหรับใส่ของเพื่อหอบไปทำบุญที่วัด	๑๐๙
๕๘ อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ.....	๑๐๙
๕๙ พิธีสวดเปิดบายศรีบูชาผีฟ้าในประเพณีกำฟ้า	๑๑๒
๖๐ ชาวลาวเวียงเดินขึ้นเขาดงยางเพื่อไปสักการะรอยพระพุทธรูป ในประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม	๑๑๔
๖๑ พาสูด	๑๑๗
๖๒ กระบุงใส่เสื้อผ้าสำหรับนำเข้าร่วมพิธีสวดเสื่อสุดผ้า	๑๑๗
๖๓ เทียนที่ใช้ในพิธีสวดเสื่อสุดผ้า หรือ เทียนเวียนหัวศอกก้อย	๑๑๗
๖๔ ประเพณีบุญบั้งไฟ ณ วัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ ตำบลโคกปีบ อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี	๑๑๘
๖๕ ศาลปู่ตาบ้านสระข่อย อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นศาลปู่ตาของชุมชนลาว ที่ยังคงสร้างด้วยไม้ที่หลงเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในภาคตะวันออก	๑๑๙
๖๖ เจ้าจำทำพิธีประพรมน้ำมันคัลลงบนหญ้าคาที่จะใช้สำหรับล้อมรอบหมู่บ้าน	๑๒๐
๖๗ ชาวบ้านช่วยกันนำเชือกหญ้าคาล้อมรอบหมู่บ้านของตน	๑๒๑
๖๘ การทำบุญสะเดาะเคราะห์ในประเพณีบุญล้อมบ้าน	๑๒๑
๖๙ เครื่องเซ่นที่ใช้ในประเพณีเลี้ยงปลาตู้	๑๒๒
๗๐ พิธีเคาะฝาเรือนไล่ผีจี้เกียด	๑๒๔
๗๑ หอบฝ้ายฝีเจียง	๑๒๔
๗๒ ห่อข้าวที่ถูกนำไปวางไว้ในบริเวณวัด	๑๒๕
๗๓ ของภายในห่อข้าว	๑๒๕
๗๔ ห่อข้าวบูชาตาเหลวในทุ่งนา.....	๑๒๖
๗๕ ประเพณีทานข้าวสะ.....	๑๒๗
๗๖ ประเพณีไหลเรือไฟของชาวบ้านบ้านม่วงขาว อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี	๑๒๘

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๑๗ ราศีฟ้า (ร้านางฟ้า).....	๑๓๗
๑๘ เสื้อคอกระเช้า (มะกะแหล่ง) และผ้าชิ้นอายุเกือบ ๒๐๐ ปี ที่ลาวพวนนำติดตัวมาจากเมืองพวน ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช วัดฝิ่งคลอง จังหวัดนครนายก	๑๔๔
๑๙ สาวลาวเวียงจันทน์ห่มผ้าแถบ จากฝีมือการสเก็ดภาพของ M. Mouhot.....	๑๔๕
๒๐ การแต่งกายของสตรีลาวเวียงจันทน์	๑๔๖
๒๑ การแต่งกายของสตรีลาวพวน	๑๔๗
๒๒ แผนที่คลองซึ่งเชื่อมการคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกเฉียง.....	๑๕๓
๒๓ แผนที่แสดงเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือจากกรุงเทพฯ-ฉะเชิงเทรา.....	๑๕๔
๒๔ แผนที่ทางหลวงแผ่นดินและทางพิเศษจากกรุงเทพฯ-ภาคตะวันออกเฉียง.....	๑๕๗
๒๕ แผนที่แสดงรายชื่อนิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียง.....	๑๖๑
๒๖ ป้ายประชาสัมพันธ์ศูนย์การค้าขนาดใหญ่หน้านิคมอุตสาหกรรม ๓๐๔ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งกำลังจะเปิดให้บริการเร็วๆ นี้ ภายในห้างประกอบไปด้วยร้านค้าและร้านอาหารทันสมัยต่างๆ มากมาย	๑๖๒
๒๗ บาร์เบียร์หน้าตลาดนิคมอุตสาหกรรม ๓๐๔ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๑๖๓
๒๘ สถานบันเทิงหน้านิคมอุตสาหกรรม ๓๐๔	๑๖๓
๒๙ คุณสถาพร ศรีเจริญชอบ ในชุดลาวพวน	๑๖๗
๓๐ แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนลาวเวียงและลาวพวนจังหวัดปราจีนบุรี	๑๖๘
๓๑ แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนลาวเวียงและลาวพวนจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	๑๗๐
๓๒ แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนลาวเวียงและลาวพวนจังหวัดนครนายก	๑๗๑
๓๓ แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนลาวเวียงและลาวพวนจังหวัดชลบุรี.....	๑๗๓
๓๔ ศาลพระภูมิและศาลปู่ตารูปทรงสวยงามบริเวณมุมบ้านด้านทิศตะวันออกเฉียง.....	๑๗๕
๓๕ รถไถแบบเดินตาม	๑๗๖
๓๖ รถไถนาแบบนั่งขับ	๑๗๘
๓๗ รถแทรกเตอร์	๑๗๘

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๕๘ เครื่องปักผ้า.....	๑๘๕
๕๙ รถเกี่ยวข้าว.....	๑๘๕
๑๐๐ เครื่องนวดข้าว	๑๘๖
๑๐๑ เครื่องใส่ปุ๋ยและพ่นยาฆ่าแมลง	๑๘๖
๑๐๒ ย่านขายเครื่องจักสานในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	๑๘๓
๑๐๓ ตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก หนึ่งในผลิตภัณฑ์OTOPของบ้านดงกระทยาม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๑๘๔
๑๐๔ คุณชายเจือ ปากคลอง อายุ ๗๗ ปี กำลังสานเส้นพลาสติกเพื่อส่งไปทำตะกร้า.....	๑๘๔
๑๐๕ ตะกร้อลาวเส้นก้วยเดี่ยวและตะแกรงสำหรับทอด สินค้าOTOPของบ้านดงกระทยาม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๑๘๕
๑๐๖ โฮมสเตย์บ้านดงกระทยาม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๑๘๖
๑๐๗ สปาที่เปิดให้บริการ ณ บ้านดงโฮมสเตย์	๑๘๖
๑๐๘ ฟิมีนิมาร์ทซึ่งมีคุณวรรณ ฝาวันดี ชาวลาวพวนเป็นเจ้าของกิจการ	๑๘๗
๑๐๙ คุณนาวัน มากเงินทอง	๑๘๘
๑๑๐ คุณสุพัตรา อินใหม่	๑๘๘
๑๑๑ คุณสมบัติ พิมแพง.....	๑๘๙
๑๑๒ การแสดงอุปรากรจีนหรือจิวในประเพณีทำบุญกลางบ้านของลาวเวียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	๒๐๓
๑๑๓ ป้ายประชาสัมพันธ์งานประเพณีบุญบั้งไฟวัดคันโพธิ์ศรีมหาโพธิ ตำบลโคกปีบ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๒๐๔
๑๑๔ ข้าวหลามใหญ่ที่สุดในโลกในงานประเพณีบุญข้าวหลาม ของลาวเวียงและลาวพวนจังหวัดฉะเชิงเทรา	๒๐๕
๑๑๕ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์งานประเพณีบุญกลางบ้านอำเภอพนัสนิคม	๒๐๖
๑๑๖ ชาวบ้านบ้านหัวกระสังข์กำลังช่วยกันจัดเตรียมเครื่องเซ่นในประเพณีเลี้ยงปลาตู้	๒๐๘
๑๑๗ ไฟชุดสำหรับอยู่ไฟ.....	๒๑๑

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๑๑๘ สมุนไพรรอบตัวหลังคลอด	๒๑๑
๑๑๙ หม้อเกลือ	๒๑๑
๑๒๐ การแต่งกายของลาวพวนใน พ.ศ. ๒๕๓๓	๒๑๖
๑๒๑ ลาวพวนบ้านฝิ่งคลอง จังหวัดนครนายก แต่งกายสวยงาม หอบเข้าแฮไปทำบุญที่วัดในวันสงกรานต์	๒๑๖
๑๒๒ คุณป้าวิมล อนิมาศรีนนท์ กำลังทำปลาร้าจากปลาที่หามาได้จากหนองน้ำใกล้บ้าน	๒๑๗
๑๒๓ ปลาร้าที่คุณป้าวิมลเพิ่งทำเสร็จ	๒๑๘
๑๒๔ ปลาร้าหลนใส่ปลาคูก อาหารยอดนิยมของลาวเวียงและลาวพวน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	๒๑๙
๑๒๕ ปลาร้าหลน และ น้ำพริกปลาร้า (ปั่น) ที่มีวางขายอยู่มากมาย ในตลาดเทศบาลพนมสารคาม	๒๑๙
๑๒๖ ร้านขายเบเกอรี่ภายในตลาด ๓๐๔ หน้านิคมอุตสาหกรรม ๓๐๔ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๒๒๑
๑๒๗ ร้านขายพิซซ่าภายในตลาด ๓๐๔ หน้านิคมอุตสาหกรรม ๓๐๔ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๒๒๑
๑๒๘ แผงขายอาหารไทยในตลาด ๓๐๔ มีอาหารให้เลือกซื้อมากมาย ทั้งหมี่กะทิ แกงเขียวหวาน แกงพะเนียง ฯลฯ	๒๒๒
๑๒๙ ร้านขายกระเพาะปลาในตลาด ๓๐๔	๒๒๒
๑๓๐ ร้านขายข้าวปั้นแบบญี่ปุ่น (sushi) ในตลาด ๓๐๔ มีลูกค้าแวะเวียนมาอุดหนุนอย่างไม่ขาดสาย	๒๒๓
๑๓๑ ร้านอาหารญี่ปุ่นบริเวณตลาด ๓๐๔ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๒๒๔
๑๓๒ ป้ายชื่อร้านอาหารญี่ปุ่นหน้าโรงแรมขนาดใหญ่ที่อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	๒๒๔
๑๓๓ ร้านอาหารญี่ปุ่น Nippon Tei และรายการอาหารจานเด่นประจำเดือนของ ห้องอาหารทิวา-ราตรี ภายในโรงแรมทวารวดี	๒๒๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๑๓๔ พิพิธภัณฑ์ไทยพวนวัดฝ่งคลอง จังหวัดนครนายก	๒๒๗
๑๓๕ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นลาวเวียงวัดหัวถนน จังหวัดชลบุรี	๒๒๘
๑๓๖ เครื่องกระเบื้องโบราณที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์วัดฝ่งคลอง จังหวัดนครนายก	๒๒๙
๑๓๗ เครื่องใช้ในครัวโบราณภายในพิพิธภัณฑ์วัดฝ่งคลอง จังหวัดนครนายก	๒๒๙
๑๓๘ อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่จัดแสดงอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์วัดฝ่งคลอง จังหวัดนครนายก	๒๓๐
๑๓๙ เด็กนักเรียนหญิงโรงเรียนบ้านดงกระตงยามในชุดลาวพวน	๒๓๑
๑๔๐ การแสดงลำพวนของนักเรียนโรงเรียนปราจีนกัลยาณี จังหวัดปราจีนบุรี ในงานวันภาษาไทยแห่งชาติ	๒๓๑
๑๔๑ พระแก้วมรกต	๒๓๓
๑๔๒ พระบาง	๒๓๔
๑๔๓ แผนที่แสดงเมืองที่ประชากรถูกกองทัพเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์กวาดต้อน	๒๓๗
๑๔๔ ภาพวาดของ Louis Delaporte ขณะร่วมเดินทางกับคณะสำรวจแม่น้ำโขงของฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕-๒๔๑๑ แสดงให้เห็นถึงสภาพทรุดโทรมและซากปรักหักพัง ที่วางระเกะระกะอยู่บริเวณพระเมียงหอพระแก้ว เวียงจันทน์ อันเกิดจากการทำลายของ กองทัพไทย	๒๔๒
๑๔๕ พระพุทธรูปจำนวนมากที่ถูกทำลายในระหว่างสงครามปราบเจ้าอนุวงศ์ ปัจจุบันถูกเก็บรักษาไว้ที่บริเวณพระเมียงกวัดสี่สะเกด	๒๔๓
๑๔๖ วัดสี่สะเกดซึ่งสร้างขึ้นโดยเจ้าอนุวงศ์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๑ สำหรับใช้เป็นสถานที่ ประกอบศาสนกิจและถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เป็นเพียงวัดเดียวที่รอดพ้น จากการถูกทำลาย	๒๔๔
๑๔๗ หอพระแก้วที่เต็มไปด้วยต้นไม้ปกคลุม ฝีมือการวาดของคณะนักสำรวจฯ ชาวฝรั่งเศส สะท้อนให้เห็นถึงสภาพกร้างของเมืองเวียงจันทน์ที่ยังคงปรากฏอยู่แม้เวลาจะผ่านเลย มาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วก็ตาม	๒๔๖
๑๔๘ เมืองเวียงจันทน์ถูกปล่อยให้ร้างภายหลังการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์	๒๔๗
๑๔๙ บริเวณโดยรอบพระธาตุหลวงที่ขาดผู้ดูแลเอาใจใส่	๒๔๗

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๑๕๐ พระเสริม	๒๕๐
๑๕๑ ขบวนแห่พระใสเพื่อให้ประชาชนร่วมสร้างน้ำเนื่องในวันสงกรานต์	๒๕๑
๑๕๒ พระสุกองค์จำลอง วัดศรีคุณเมือง จังหวัดหนองคาย	๒๕๒
๑๕๓ พระแช่คำ (แชกคำ)	๒๕๒
๑๕๔ พระนันทผลสมอ วัดอัมพรสวรรค์ กรุงเทพฯ	๒๕๓
๑๕๕ พระธาตุฝุ่น ถูกขุดเป็นโพรงเพื่อค้นหาสิ่งของมีค่า ปัจจุบันพระธาตุฝุ่นตั้งอยู่ในเขตเมืองกุน (เมืองพวนเก่า) แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	๒๕๕
๑๕๖ ประวัติคุณแก้ว	๒๖๐
๑๕๗ ประวัติราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลพระเจ้าตากสินมหาราช	๒๖๓
๑๕๘ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓	๒๖๗
๑๕๙ พระเจดีย์ปราบเวียง	๒๗๐
๑๖๐ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เรื่อง บัญชีรายจ่ายพระราชทรัพย์ในการพระราชกุศลต่างๆ ...	๒๗๑
๑๖๑ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีเรื่องให้หลวงวิจิตรสงคราม ซื้อข้าวให้ลาวเขมรทำนา	๒๗๒
๑๖๒ จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึง พระวิเศษลือไชยเจ้าเมืองยะเซิงเทรา	๒๗๓
๑๖๓ ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๕ - ๒๔๐๘	๒๗๕
๑๖๔ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔	๒๗๗
๑๖๕ พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสมณฑลปราจีน เมื่อ ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑)	๒๘๑
๑๖๖ พระพุทธรูปพระราชเชษฐา ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี	๒๘๕
๑๖๗ สานลึบพะสุน	๒๘๖
๑๖๘ ศาสตราจารย์รัชวัช ปุณ โนนทก	๒๘๘

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๑๖๕ แบบเรียนประวัติศาสตร์	๒๕๔
๑๗๐ อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์	๓๐๐
๑๗๑ ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งที่ตั้งของอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์และ พระเจดีย์ปราบเวียง	๓๐๑
๑๗๒ วิทวัส ศรีวิหค เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียงจันทน์.....	๓๐๒
๑๗๓ อัจฉพรรณ บุญเจริญ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานอุดรธานี .	๓๐๓
๑๗๔ ดร.สมจิต ประเสริฐศักดิ์ เลขาธิการด้านการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูตลาว ...	๓๐๗
๑๗๕ ดร.สุเนต โพธิสถาน	๓๐๘